

8 Noyabr şərəf və ləyaqət rəmzimizdir

Bu gün ölkə ictimaiyyəti və bütün dünya azərbaycanlıları böyük təntənə və qürur hissi ilə 44 günlük Vətən müharibəsində əldə edilmiş möhtəşəm Qələbənin növbəti ildönümünü qeyd edir. Üç il bundan öncə Prezident, müzəffər Ali Baş Komandan cənab İlham Əliyevin qətiyyətli mövqeyi və əzmi, Azərbaycan əsgərinin rəşadəti və şücaəti, xalqımızın birliyi və həmrəyliyi nəticəsində düşmənin müqaviməti qırılmış və 8 Noyabr tariximizə Zəfər Günü kimi əbədi həkk olunmuşdur. İşğal altındakı ərazilərimizin azad edilməsi ilə nəticələnən müqəddəs savaş xalqımızın şərəf və ləyaqət rəmzi kimi qadğaz tariximizi zənginləşdirmişdir. Builki Zəfər bayramı həm də ona görə əlamətdardır ki, həm "Heydər Əliyev lili"nə, həm də ölkəmizin ərazi bütövlüyünün və konstitusiyası qurulmasının tam şəkildə bərpa olunduğu dövrə təsadüf edir.

Əbədi yaşayacaq tarix

Vətən müharibəsində Qarabağ probleminin danışıqlar yolu ilə həllinin alternativinin olmaması ilə bağlı bir sıra beynəlxalq təşkilatların və aparıcı dünya dövlətlərinin ikili standartlara söykənən subyektiv yanaşmaları mövcud idi. Lakin hələ müstəqilliyimizin bərpasının ilk dövrlərində müdrik lider və təcrübəli siyasətçi Heydər Əliyev öz fəaliyyəti ilə sübut etmişdi ki, istənilən şəraitdə problemin həllinə düzgün yanaşma sayəsində uğur qazanmaq mümkündür. Belə ki, baş hakimiyyət uğrunda mübarizəyə qarışmış AXC – Müsavat cütüyünün tutduğu xəyanətkar mövqe nəticəsində 1993-cü ilin ortalarında ölkənin 20 faizdən artıq ərazisi Ermənistanın nəzarəti altına keçmişdi. Bütövlükdə, dövlət müstəqilliyini yenidən bərpa etmiş Azərbaycanın dövlətçiliyi real təhlükələrlə üzleşmişdi. Bu istiqamətdə dönlüş yalnız ulu öndər Heydər Əliyevin ölkə rəhbərliyinə qayıdışından sonra mümkün oldu. Onun, bilavasitə, rəhbərliyi ilə 1994-cü ilin yanvar ayında Azərbaycan Ordusunun böyük uğurla yerinə yetirdiyi "Horadiz əməliyyatı" nəticəsində 23 yaşayış məntəqəsi işğaldan azad edildi. Bu uğuru 2016-cı ilin aprel ayında böyük hərbi-strateji əhəmiyyətə malik Lələtəpə yüksəkliyini ələ keçirməklə Prezident İlham Əliyev də təkrarladı. Ordumuzun böyük üstünlüyünü və xalqın qələbə əzmini nümayiş etdirən Aprel döyüşləri münafiqənin herb yolu ilə həllinin mümkünüyü barədə qarşı tərəfə və beynəlxalq təşkilatlara ünvanlanmış bir ismarıç idi.

Təəssüf ki, Ermənistan bu dərslərdən düzgün nəticə çıxarmadı və keçmiş Dağlıq Qarabağda 30 ilə yaxın davam edən status-quo və son dövrlər formalaşmış geosiyasi vəziyyəti Vətən müharibəsinin qaçılmaz olduğunu şərtləndirən bir sıra ciddi amilləri ortaya qoydu. Ona görə də Azərbaycan Prezidenti cənab İlham Əliyev problemin həllinə yanaşmada güzəşt siyasətinə deyil, diplomatik hücum taktikasına üstünlük vermiş, bütün çıxışlarında Azərbaycan xalqının işğal faktoru ilə heç zaman barışmayacağı və torpaqlarımızı azad etmək üçün mümkün vasitələrdən istifadə ediləcəyini döndə-döndə təkrar etmişdir.

Müharibənin bitdiyi gün müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyev Şuşa şəhərinin işğaldan azad olunması münasibətilə Şəhidlər xiyabanında Azərbaycan xalqına müraciətində demişdir: "Biz bu tarixi Qələbəni döyüş meydanında qazandıq. 2020-ci il noyabrın 8-i Azərbaycan tarixində əbədi qalacaqdır. Bu tarix əbədi yaşayacaq. Bu, bizim şanlı Qələbəmizin, Zəfərimizin gündüdür! Bu Qələbəni biz döyüş meydanında qazandıq, danışıqlar masası arxasında yox... 28 ildən sonra Şuşada yenə də azan səsi eşidiləcəkdir... Biz bütün dünyaya sübut etdik ki, Qarabağ əzəli Azərbaycan torpağıdır..."

Ordumuzun qüdrəti

Azərbaycanın herb tarixinə şərəfli salnamə yazan ordumuzun inamı və möhtəşəm qələbəsi ilə başa çatmış 44 günlük Vətən müharibəsi xalqımızın və dövlətimizin milli dəyərlərə söykənən çoxsaylı cəhətləri ilə səciyyəvidir. Əlbəttə, bizə bu zirvəyə aparacaq yol heç də hamar olmayıb, çox böyük çətinliklərdən, maneələrdən keçib. Bu savaş sübut etdi ki, böyük Qələbə heç də təsadüfi deyil, Prezident, Silahlı Qüvvələrin Ali Baş Komandanı cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi altında dövlətimizin siyasi prioriteti kimi uğurla davam etdirilən ordu quruculuğu prosesinin nəticəsidir.

Azərbaycan Silahlı Qüvvələri bu gün regionun müasir texnika ilə təchiz edilən, Vətənin müdafiəsinə daim hazır olan yüksək nizam-intizama malik bir quruma çevrilib. Bu müddət ərzində NATO-nun ikinci ən güclü ordusuna malik Türkiyə modelinə uyğunlaşdırılan Azərbaycanın Silahlı Qüvvələri müasir standartlar səviyyəsinə çıxaraq dünyanın 50 ən güclü ordusundan birinə çevrilmişdir. Bu istiqamətdə böyük uzaqgörənlik nümayiş etdirən Prezident İlham Əliyev 2003-cü ildən bəri ölkə büdcəsində müdafiə və təhlükəsizlik xərclərinin 17 dəfəyə qədər artırılaraq 6,5 milyard manata yaxın bir səviyyəyə qalxmasını təmin edib ki, bu da digər Cənubi Qafqaz ölkələri ilə müqayisədə qat-qat çoxdur.

Ölkəmizdə müasir hərbi-sənaye kompleksinin formalaşması və qısa zaman ərzində 20-dən çox hərbi zavodun işə salınması Azərbaycanın öz daxili imkanları hesabına arsenalının formalaşdırmaq üçün əhəmiyyətli baza rolunu oynayıb. Dünyanın aparıcı silah ixracatçılarından ən müasir silahların alınması və bu sahədə də şəxələndirilmiş siyasətin verdiyi dividendlər əldə edilmiş Qələbəni təmin edən mühüm faktordur.

Haylarn xəyanətkar xisləti

Müharibənin gedişində döyüş meydanında yenilməz ordumuz qarşısında duruş gətirə bilməyən işğalçı Ermənistan bütün dünyanın gözü qarşısında Azərbaycanın dinc əhalisini və mülki obyektlərini atəşə tutmaqla beynəlxalq hüququn

norma və prinsiplərini, daha dəqiq desək, 1949-cu il Cenevrə Konvensiyasını kobud surətdə pozaraq, ağır cinayətlər törətmişdir. İkinci Qarabağ müharibəsi ərzində düşməni Azərbaycanın dinc əhalisini qəsdən hədəfə alıb mülki obyektləri ağır artileriyadan atəşə tutaraq terror əməllərindən çəkinməmişdir. Hətta erməni diasporunun və beynəlxalq hüquq normalarını cinayətkarına pozmaqla xarici ölkələrdən gətirilmiş müddətli terror qruplarının uğursuz cəhdləri Ermənistanı düşdüyü aciz durumdan xilas edə bilmədi.

Əlbəttə, xalqımız inanırdı ki, zaman gələcək bu cinayətlərə görə erməni vandalları və onlara havadarlıq edən beynəlxalq mühakimə qarşısında cavab verəcəklər. Azərbaycan hökuməti artıq bu istiqamətdə çevik və qətiyyətli addımlar ataraq müsbət nəticələr əldə edir. Bu proses, xüsusilə, Laçın sərəhəd-buraxılış məntəqəsinin Azərbaycanın bilavasitə nəzarəti altında fəaliyyətə başlanması və Qarabağda həyata keçirilmiş antiterror tədbirlərinin uğurlu nəticələrindən sonra daha məhsuldar və intensiv səciyyəə bənzəyir.

"Prezident – Xalq – Ordu" birliyi

Möhtəşəm Qələbə ilə Azərbaycan dünyaya sübut etdi ki, pozulmuş hüquqlarını özü bərpa etmək iqtidarındadır. Əldə etdiyimiz tarixi nailiyyətin əsas şərtlərindən biri ən yüksək həddə təzahür edən "xalq-iqtidar-ordu" birliyindən doğan reallıqdır. Postmüharibə dövründə regionda formalaşmaqda olan yeni siyasi konfiqurasiya fonunda ümummilli məsələlərlə bağlı müqəddəs əməl uğrunda ictimai-siyasi həmrəyliyin mövcudluğu son dövrdən ən mühüm nailiyyətlərindən biridir. O dövrdə Azərbaycanda fəaliyyət göstərən 50 siyasi partiya tərəfindən Ermənistan silahlı qüvvələrinin genişmiqyaslı təxribatına dair birgə bəyanatın imzalanması sөylənələrə əyani sübutdur. Müqayisə üçün qeyd edək ki, müharibənin gedişində 10 mindən çox erməni fərarinin mövcud olduğu zaman Azərbaycanda bir dəfə də olsun belə hal qeydə alınmamışdır. Cənab İlham Əliyevin səsləndirdiyi "Əgər bu birlik olmasaydı, milli həmrəylik olmasaydı, biz heç vaxt torpaqlarımızı işğalçıdan azad edə bilməzdik" fikri Azərbaycan xalqının ürayində Vətən sevgisinin nə dərəcədə böyük olduğunun bariz sübutudur. Bu monolit birliyə arxalanan Ali Baş Komandanımızın çevik taktiki gedişləri, bənzərsiz diplomatıya bacarığı, kritik vəziyyətlərdə hədəfləri və istiqamətləri düzgün müəyyənləşdirmək qabiliyyəti, güclü və dönməz iradəsi möhtəşəm Zəfərin əldə olunmasında müstəsna əhəmiyyətli kəsb edən meyardır.

İnformasiya müharibəsinin önündə

Ötən 20 ilə nəzər salsaq, görürük ki, Prezident İlham Əliyev Dağlıq Qarabağ məsələsinin həllinin daim gündəlikdə qalması üçün əlindən gələni edib. Bütün nitq və çıxışlarında, beynəlxalq təşkilatların tribunalında, dünya liderləri ilə görüşlərində, müsahibələrində bu barədə danışıb. Çalışıb ki, təcavüzkarın və zərərkəcmiş tərəfin kim olduğunu hər kəs bilsin. Vətən müharibəsinin uğrunu şərtləndirən əsas amillərin biri də məhz budur.

İkinci Qarabağ müharibəsi zamanı Ermənistan tərəfindən Azərbaycana qarşı aparılan informasiya müharibəsinə də qarşısı layiqincə alındı. Azərbaycan bu

platformada da işğalçı ölkəni üstələdi. Ermənistanın yaydığı yalan xəbərlər vaxtında təkzib olundu, dünya ictimaiyyətinə obyektiv məlumatlar çatdırıldı. Erməni kiber hücumlarının da qarşısı layiqincə alındı. Prezident İlham Əliyev dərin biliyi, demir məntiqi, təkzibolunmaz argumentləri ilə ermənipərəst medianın qaraxma kampaniyasını zərərsizləşdirə bildi, informasiya cəbhəsini təkbaşına yarıdı. Xatırlayırınsızsa, xüsusi tapşırıq alan bezi Qərb müxbirləri mətləbi yayındırır,

yüzlüklər boyunca yürütdükləri təcavüzkar siyasətin süqutuna gətirib çıxarmış, "dənizdən-dənizə Böyük Ermənistan" xülyası ilə yaşayan ermənilərin xəstə milli ideologiyasının fəqərə sütunu qırılmışdır. Bu mücadilədə dahi Heydər Əliyevi siyasi səhnədən atmaq istəyən daxili anti-milli ünsürlər məğlub oldular. Beynəlxalq erməni mafiyası və onların Fransa, Niderland, Kanada və s. kimi havadarları məğlub durma düşdülər. Bu müstəvidə erməni maliyyəsinə bəhrələnən bey-

Bu fikrin sübutu AXC-Müsavat hakimiyyəti dövründə aparılan xarici siyasətlə müqayisədən aydın görünür.

Öz sərişəsizliyini qarşıya Türkiyənin üzünə yıxan Əbülfəz Elçibəyin 1993-cü ildə "iki helikopter istədik, vermədiklər" şəklində nümayiş etdirdiyi davranış 2020-ci ildə Rəcəb Tayyib Ərdöğanın böyük samimiyyətlə dilindən səslənən "Türk milləti hər zaman olduğu kimi, bu gün də bütün imkanları ilə azərbaycanlı qardaşlarımızın yanındadır" ifadəsi ilə əvəzləndi.

Ötən əsrin 90-cı illərində məhz AXC-Müsavat hakimiyyətinin günahı ucbatından Ermənistanı açıq dəstək verən Rusiya 30 ildən sonra Vladimir Putinin deyimində "Qarabağ Azərbaycan ərazisidir" fikri ilə yekunlaşdı. Daha sonra şimal qonşumuzla 2022-ci ildə rəsmiləşən müttəfiqlik münasibətləri bu ilin sentyabr ayında Rusiya sülhməramıllarının müvəqqəti dislokasiya olduğu ərazidə lokal antiterror tədbirlərinin daha rahat şəkildə həyata keçirilməsi üçün vacib amil rolunu oynadı.

Birinci Qarabağ müharibəsində və ondan sonrakı dövrlərdə ənənəvi güclü erməni lobbisi Azərbaycanı qarşı alət kimi istifadə edən ABŞ ikinci Qarabağ müharibəsində və ondan sonra baş verən prosesləri bizi qane edəcək tərzdə müşahidə etməklə kifayətləndi.

İctimaiyyəti qonşu İrənin üzünə qaldıran "cabheçilərin avontürüst siyasətindən fərqli olaraq, həssas məqamların mövcud olduğu İrən-Azərbaycan münasibətləri Prezident İlham Əliyevin diplomatik gedişləri sayəsində Azərbaycanın ərazi bütövlüyü məsələsində İrənin aydın şəkildə nümayiş etdirilən dostluq münasibətləri ilə səciyyələndi.

Türkiyə və Pakistan kimi ənənəvi dost ölkələrlə münasibətlər daha yüksək səviyyəyə qalxaraq sarsılmaz qardaşlıq birliyinə təcəssümünə çevrildi.

Böyük Britaniya, İsrail, İtaliya, Macarıstan kimi böyük dövlətlərin Azərbaycanı açıq şəkildə müdafiə etməsi müasir diplomatiyamızın zirvə nöqtələridir. Həm yaxın qonşu ölkələr, həm də bir çox digər dövlətlərin bir çoxu bu mücadilədə bizə loyallıq münasibət göstərmiş, ya da ən azından neytral mövqe nümayiş etdirmişdir.

Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdöğanın və türk əsgərlərinin Zəfər paradında iştirakı, müttəfiqlik məsələlərinə dair 2021-ci il 15 iyun tarixli Şuşa Bəyanatı kimi böyük dövlətlərin Azərbaycanı dəstəkləməsi, Azərbaycanın Türkiyə və Pakistanın parlament sədrələrinin Bakı və İstanbul üçtərəfli Bəyanatı, Bakıda keçirilmiş "Üç Qardaş" beynəlxalq hərbi təlim bütün dünyaya bir daha nümayiş etdirdi ki, bu üç dost və qardaş ölkə bundan sonra da bir-birinin yanında olacaqdır.

Sülhün və yeni intibah dövrünün astanasında

Beləliklə, bugünkü taleyüklü möhtəşəm uğurlarımızda tarixi proseslər süzgecindən nəzər saldıqda, Heydər Əliyevin XX əsrdə başladığı və İlham Əliyevin XXI əsrdə yeni keyfiyyətdə davam etdirdiyi siyasi kursun nə dərəcədə doğru olduğunu daha böyük əminlik yaranır. Digər tərəfdən, tarixi Zəfərə başa çatmış 44 günlük Vətən müharibəsi nəticəsində Qarabağ münafiqəsinə son qoyulması n global müqayisədə və bölgənin perspektivi inkişafı üçün son dərəcə müstəsna əhəmiyyətini dərk etməmək mümkün deyil. Artıq xəyallar gerçəkliyə çevrilib, ermənilərin 200 illik layihəsi tarixin zibilliyinə atılıb. Böyük Qələbənin məntiqi davamı kimi, bu il sentyabrın 19-20 tarixlərində həyata keçirilən antiterror tədbirləri ilə Qarabağda 35 illik separatçılığa bərdəfəlik son qoyulub. Ölkəmizin bütün ərazisində, xüsusilə, Qarabağın hər yerində suverenliyimiz və Konstitusiyası qurulmuş tam bərpə olunub.

Bununla da, Prezidentimiz, yenilməz sərkərdəmiz cənab İlham Əliyevin Xankəndidə ucaltdığı müqəddəs üçrəngli Dövlət Bayrağı ilə Cənubi Qafqaz regionunda tamamilə yeni geosiyasi reallıqların formalaşması prosesi başa çatıb. Özünlü xalqın birinci xidmətişi elan etmiş dövlətimizin başçısı bu il oktyabrın 15-də 20 illik prezidentlik fəaliyyətinin hesabını da məhz Xankəndidə verdi: "Düz 20 il bundan əvvəl Azərbaycan xalqı mənə böyük etimad göstərərək prezident seçkilərində Prezident vəzifəsinə seçmişdir. O vaxt doğma xalqıma müraciət edərək söz vermişdim ki, Azərbaycan xalqının və Azərbaycan dövlətinin milli maraqlarını müdafiə edəcəyəm, Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü qoruyacağam. Konstitusiyaya və "Quranı-Kərim" ə əl basaraq and içmişdim. Şadam ki, son 20 il ərzində verdiyim bütün vədlər, qarşıma qoyduğum bütün vəzifələr icra edildi".

Beləliklə, Azərbaycan Prezidenti cənab İlham Əliyev regionumuzda böyük imperiyaların sülh və geosiyasi maraqları uğrunda yüz illər davam edən mübarizə meydanından bölgə xalqlarının birgə yaşayışı, əmin-amanlığı və sülh məkanına çevirmişdir. Bu gün Cənubi Qafqaz öz tarixi, coğrafi, təbii sərhədlərinə qayıtmışdır. Bu, indiyədək misli görünməmiş yeni tarixi dönlüş mərhələsinin, yeni intibah tarixinin təməlidir. Şübhə yoxdur ki, artıq regional sülh və təhlükəsizlik arxitekturasının real olaraq qurulması ilə səciyyələnən hazırkı dövr Azərbaycan tarixində İlham Əliyev dühasının yazdığı növbəti parlaq və şərəfli səhifəyə çevriləcəkdir.

Əli HÜSEYNLİ,
Milli Məclis Sədrinin birinci müavini, Hüquq Siyasəti və Dövlət Quruculuğu Komitəsinin Sədri

nəlxalq siyasi və media şəbəkələrinin qazanc imkanları əllərindən çıxdı. "Bu iqtidarın siyasəti ilə biz heç vaxt Şuşaya, Xankəndiyə gedə bilməyəcəyik" iddiası ilə Zəfərin parlaq işığının təsirindən gözleri tutulmuş və əldə olunan tarixi nailiyyətlərini sinirə bilməyən AXCP sədri Əli Kərimov və ona bənzər radikal müxalifətçilərin arzuları bərdəfəlik puç oldu, xalq qarşısında nüfuzlarını tamamilə itirdilər. Cənab İlham Əliyevin polad iradəsi və "dəmir yumruğu" ilə bütün bu maneələr məhərətlə dəf olunaq tarixi ədalət bərpə edildi.

Ulu öndərin vəsiyyəti

Tarixi Zəfər Prezident, Silahlı Qüvvələrin Ali Baş Komandanı cənab İlham Əliyevin sərkərdəlik istedadının, onun həm siyasət, həm də döyüş meydanında sərgilədiyi uğurlu taktiki addımların, müzəffər ordumuzun qüdrətinin, igid əsgər və zabıtlarımızın qarlılarının töküldüyü müqəddəs Qarabağ torpağının həsrətinə son qoymuş tarixi Qələbənin dünyaya nümayişidir. Azərbaycan xalqı bununla, ilk növbədə, bütün bəşəriyyətə sübut etdi ki, biz heç zaman bir qarış torpağımızı belə heç kəsə güzəştə getməyəcəyik. İşğaldan azad olunmuş Şuşada dağalanan Qələbə Bayrağımızı parada gətirərək və qalib ordumuzun bölmələrini, döyüş texnikalarını nümayiş etdirərək hərbi gücümüzü dünyaya göstərdik.

Müharibənin dayandırılması məqsədilə imzalanmış üçtərəfli Moskva Bəyanatı Azərbaycan diplomatiyasının böyük tarixi Qələbəsi və mahiyyət etibarilə, Ermənistanın kapitulyasiyasını təsdiq edən sənəddir. Bu tarixi hadisəyə Milli Məclisin Prezident, Silahlı Qüvvələrin Ali Baş Komandanı İlham Əliyev və Azərbaycan xalqına ünvanlanan 13 noyabr 2020-ci il tarixli müraciətində siyasi qiymət verilmişdir: "2020-ci il noyabrın 10-da Azərbaycan, Rusiya prezidentlərinin və Ermənistan baş nazirinin imzaladıkları üçtərəfli Bəyanat 30 ildən artıq davam edən münaqişəyə, Azərbaycan torpaqlarının işğalına son qoymuş, Cənubi Qafqaz bölgəsinin gələcək inkişafına yönələn fəaliyyətin yeni formatını təqdim etmişdir...Tarixi əhəmiyyət daşıyan bu diplomatik cəhdə dəmir əyləkçin kimi heyvətətimiz taktika nümunələrini nümayiş etdirdi, informasiya müharibəsində yorulmadan Azərbaycanın haqq səsinə ucaltdı, bütün təzyiqlərə cəsaretlə sinə gərdi, öz xalqı ilə vəhdətdə olan lider kimi ədalət uğrunda mücadilə rəmzinə çevrildi. Məhz onun rəhbərliyi altında uzun illər ərzində davam etdirilən diplomatik mübarizə hərbi uğurumuzun möhkəmləndirən əsas amillərdən biridir və Qələbənin əldə olunmasında bu fəaliyyətin səmərəsi dənilməzdir.

Cənab İlham Əliyev 10 noyabr 2020-ci il tarixli üçtərəfli Moskva Bəyanatını qalib sərkərdə kimi fəxrilə, Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan isə kapitulyasiya aktı kimi gizli şəkildə imzaladı. Bununla biz bəşəriyyətə haqqın, ədalətin böyük dövlətlərin tapdığından qurtara biləcək bir dövlətin – Azərbaycanın var olduğunu sübut etdik. Bu tarixi yazan Azərbaycan xalqı, bütün dünya azərbaycanlıları bir yumruq kimi birləşərək təkə Ermənistanın yox, bütövlükdə haqsız güclərin üstünə gətdi və sübut etdi ki, bu Zəfər haqq yolunda, ədalətin bərpası uğrunda qazanılmışdır.

Nəticə isə ondan ibarətdir ki, müharibədəki acı məğlubiyyət faktiki olaraq Ermənistanın və onun havadarlarının

Tarixin ibrət dərsləri

44 günlük Vətən müharibəsinin Azərbaycan tarixində yeri və rolunu daha aydın dərk etmək üçün və dövlət siyasəti müstəvisində tarixi şəxsiyyətlərin rolu baxımından, düşünürəm ki, müqayisəli tarixi paralellərin aparılması yerinə düşər.